

Dr. Héjjas István:

ÓKORI KÍNAI FILOZÓFIÁK

(jegyzet)

TARTALOM

Konfucianizmus	2
Taoizmus	4
A Ji King filozófiája	7
Irodalom	10

Konfucianizmus

A konfucianizmus szó Konfuciusz nevéből származik, amely az eredeti kínai Kung-fu-ce név latinított változata. Kung-fu-ce valamikor az i.e. VI. században élt, s nagyjából Lao-ce, Buddha, Zarathusztra és Püthagorasz kortársa lehetett.

Konfuciusz azt tekintette feladatának, hogy a kínai bölcsesség ősi hagyományait hamisítatlan formában továbbítsa az utókornak. Ennek lényegét az öt kanonikus könyv (wu king) fejezi ki, nevezetesen:

- Ji King, azaz Változások Könyve, amely állítólag Fu Hi császár idejében keletkezett még valamikor az i.e. XXX. században.
- Si King, vagyis Dalok Könyve, amely Konfuciusz által összeválogatott, főleg erkölcsi tanulságokat és filozófiai gondolatokat tartalmazó ősi eredetű énekeket tartalmaz.
- Su King, Írások könyve, amely olyan iratok gyűjteménye, amely a nagy császárok rendeleteit, nyilatkozatait és az állami élettel kapcsolatos különféle dokumentumokat tartalmazza.
- Csun Ciu, Tavasz és Ősz, amelynek tárgya Konfuciusz szülőföldjének története, az ott történtek bírálata és a levonható tanulságok
- Li Ki, azaz Szertartások Feljegyzései. Ez tartalmazza a kínai társadalom különféle vallási és társadalmi rítusait, a viselkedési szokásokat és illetlenségi követelményeket.

A konfucianus filozófia további fontos alapművei az un. négy klasszikus könyv (Szi Su), nevezetesen:

- Lun Jü, amely Konfuciusz és tanítványai közötti párbeszédgyűjteménye.
- Ta Hio, a Nagy Tanítás, amely lényegében rövid erkölcs-tanítvány értekezés.
- Csung Jung, a Közép Mozdulatlansága, amely arról szól, hogy a bölcs legfontosabb tulajdonsága a belső higgadság és lelki kiegyensúlyozottság és ezt minden körülmények között meg kell őriznie.
- Meng Csi, amely Konfuciusz egyik követőjének, és a konfucianus tanok továbbfejlesztőjének, nevezetesen Menciusznak tanításait tartalmazza.

A kanonikus és klasszikus konfucianus írásokat jelentős kommentár irodalom egészíti ki.

A konfucianus filozófia lényegében morálfilozófiai rendszer, amely elsősorban a társadalmi együttélés etikai és viselkedési normáit igyekszik megfogalmazni.

A konfucianus etika alapelve az, hogy az ember a természeténél fogva alapvetően jó, s a rosszassága csupán abból fakad, hogy nem képes belátni a cselekvéseinek következményeit. Ez abból következik, hogy mivel az univerzum működése harmonikus, ezért az univerzum részét képező ember is szükségszerűen ilyen.

Az ember belső harmóniáját azonban a benne rejlő zavaró tényezők megbolygathatják. A nevelés célja ezért abból kell, hogy álljon, hogy az embert megtanítsák a helyes ismeretekre.

Konfuciusz szerint a világ lényegét elsősorban nem intuitív módon lehet megérteni, hanem sokkal inkább a múltbeli hagyományok szorgalmas tanulmányozásával, s ezért törekedni kell az elmúlt idők történelmi nagyjainak és szentjeinek követésére és meg kell tanulni a történelmet, hogy abból okulni lehessen.

Konfuciusz szerint a gyermekek szülők iránti tisztelete és szeretete az alapja minden fontos erénynek, mivel a kegyelet és az engedelmisség alapozza meg a társadalom harmóniáját és belső stabilitását. Az ember öt legfontosabb erénye pedig a méltóság, a nagylelkűség, az őszinteség, a szorgalom és a jóindulat.

Konfuciusz nagy jelentőséget tulajdonított a hagyományos társadalmi szertartásoknak, etikettnek, viselkedési normáknak, amelyek lényege – szerinte – a kölcsönös tisztelet, az udvariasság, az önuralom, valamint a műveletlen viselkedés elkerülése, továbbá a hagyományok által kialakított társadalmi érintkezési formák, szokások és szertartások megtartása.

Konfuciusz szüntelenül hangsúlyozza az illem fontosságát, mert szerinte a tiszteletadás illem nélkül csupán talpnyalás, az óvatosság illem nélkül félnétség, a bátorság pedig jó modor nélkül egyszerűen csak gorombaság.

Konfuciusz szerint a helyes viselkedés gyakorlati alapszabálya úgy is megfogalmazható, hogy soha ne tegyünk másokkal szemben olyasmit, amit nem szeretnénk, hogy velünk tegyék meg. Ezért a jóságot jósággal jutalmazza az ember, ha azonban a rosszat is jósággal viszonzzuk, akkor az az erkölcs fellazulásához vezethet.

Konfuciusz szerint csak egy harmonikusan működő stabil államban lehetnek az emberek boldogok, ezért az államérend mindig kiemelt fontosságú. A társadalmi konvenciók betartásának is az az egyik legfontosabb célja, hogy az állam és a társadalom harmonikus stabilitása ne sérüljön. Ennek érdekében megfelelő neveléssel az egész népet az erkölcs magas fokára kell emelni és az állampolgárokból nemes jellemeket faragni.

A nemes jellem példaképe az a bölcs, aki egyesíti magában a tökéletes önfegyelmet és az embertársai iránti helyes magatartást. A nemes uralkodó jóindulatú és igazságos a népről való gondoskodásában, olyan, mint a sarkcsillag, amely mindig a helyén marad, miközben a csillagok körülötte forognak. A tömegek számára pedig az uralkodók, fejedelmek és állami tisztségviselők magatartása szolgál mintaként.

Konfuciusz mélységesen hitt egy harmonikus világrend létezésében, ezt azonban nem valamiféle istennek vagy más felsőbb hatalomnak tulajdonította, hanem úgy vélte, hogy az magának az univerzumnak természetes és öröktől létező tulajdonsága.

A későbbi idők folyamán a konfucianizmus kezdte az államvallás szerepét betölteni, magába olvasztva bizonyos taoista és buddhista elemeket, azonban ebben a szerepében soha nem vált Kínában egyeduralmúvá. Vallásként elterjedt ugyanakkor csaknem egész Kelet-Ázsiában és Japánban, s a mai napig sok helyen találhatók konfuciánus templomok és szentélyek.

A konfucianizmus vallásos változata szerint az ember anyagból és érteleből (lélekből) áll. Az anyag finomabb része az életerő, durvábbik része pedig a fizikai test. A lélek is két összetevőből áll. Közülük a magasabb rendű az értelem, vagyis az intelligencia, amelynek segítségével az ember képes gondolkodni és a valóságot megismerni. A másik, az alacsonyabb rendű, az érzékelés (látás, hallás, stb.) képességét szolgáltatja.

A halál azt jelenti, hogy a magasabbrendű lélek elhagyja a testet és visszatér az Égbe, ahonnan eredetileg származott. Az alacsonyabb rendű lélek pedig a testtel együtt visszatér a földhöz, amelyből eredt.

Taoizmus

A Taoizmus írásbeli megfogalmazása nagyon hiányos, mivel ebben az irányzatban az ismeretek személyes átadása jelenti a tanítvány számára az elsődrendű ismeretforrást.

Ami a Taoizmusról leírható vagy szóban elmondható, az csak a jéghegy csúcsa. Lao-ce szerint: "A Tao, amely szavakban elmondható, nem az igazi Tao". (Weöres Sándor fordítása)

A Taoizmus kora és eredete ismeretlen. Első írásos ismertetése Lao-ce-től származik, aki az ie. VI. században élt. További fontos forrásmunkának számítanak Csuang-ce (kb. ie. IV. szd.) és Lieh-ce (kb. ie. III. szd.) írásai.

A Taoizmus legfontosabb forrásmunkája Lao-ce "Tao Te King" című műve. A könyvcím valami ilyesmit jelent: Könyv (King) a világ működését meghatározó örök törvényről (Tao) és annak hatóerejéről (Te).

Az alábbiakban a Taoista tanítás lényegét az abban előforduló legfontosabb kulcs fogalmak körülírásával próbáljuk szemléltetni:

Tao

A Taoizmus szerint az Ég, a Föld és az Ember az egységes univerzum alkotó részei. Ezek egymással szüntelen kölcsönhatásban vannak és viselkedésüket mindenre kiterjedő törvény szabályozza. Ez a törvény a Tao, amely azonban anélkül hat, hogy aktívan működne.

A Tao ugyanis önmagában passzív és nem tapasztalható. Olyan, mint egy láthatatlan statikus elektromágneses tér, amelybe ha belökünk egy elektront, az ott "magától" csavarvonalyszerű pályán fog haladni, mivel ilyen erőterben ez az ő "természetes" útja.

A Tao utat is jelent, mégpedig olyan utat, amiről voltaképpen nem is lehet letérni. A Tao a megnyilvánult világ ősoka, amely a Tao útját követte akkor is, amikor a látens potencialitásból, vagyis a nemlétből átlépett a manifeszt, megnyilvánult létezés állapotába.

Jang és Jin

Az univerzum úgy keletkezett, vagyis úgy lépett át a nemlétből a megnyilvánult lét állapotába, hogy megbomlott benne az egység és létrejött a kettősség. Ezt fejezi ki a Jang és Jin ellentét pár. Az ellentét azonban látszólagos, mivel Jang és Jin továbbra is egységet alkot és kölcsönösen feltételezi egymást. Olyanok, mint a mágnes Északi és Déli pólusa. Ha a mágnest kettévágjuk, kapunk két mágnest és mind a kettőnek ismét lesz Északi és Déli pólusa.

Jang és Jin eredetileg egy hegy napos és árnyékos oldalát jelentette. Ezek a szerepek azonban folyton változnak. A délelőtti napos oldal délutánra árnyékos lesz és viszont. Jang és Jin szüntelenül váltogatják egymást.

A Jang-Jin elv és a Tao működésének egyik fontos szimbóluma a T'ai-csi, aminek jelentése: Nagy Alap, illetve Őskezdet. A T'ai-csi szimbólum egy kör, amely hullámvonallal két részre van osztva. Az egyik rész sötét, a másik világos. Ott, ahol a sötét rész a legszélesebb, van benne egy világos petty, a világos rész legszélesebb helyén pedig egy sötét petty. Ha a T'ai-csi ábrát megforgatjuk, kapjuk a Jang és Jin váltakozását. Amikor bármelyik tényező eléri a maximumot, azonnal megjelenik benne az ellentétes tényező csírája. Ezt jelképezi a sötét mezőben a világos, illetve a világos mezőben a sötét petty.

A Jang és Jin pólusok közötti ingadozás olyan, mint a forgó mozgás vetülete. Ha pl. az ember egy zsinórra köt egy labdát és elkezd vele forogni, távolról – bármilyen irányból – úgy látszik, mintha a labda vízszintesen ide-oda mozogna. A Tao is hasonlóan működik. Bárhonnan nézzük, ellentétpárok váltakozó játékanak tűnik.

A tradíció szerint a Jang az erős, férfias, aktív, teremtő, energikus tényezőket, a Jin pedig a passzív, nőies, befogadó princípiumokat szimbolizálja. Más nézőpontból a Jang jelenti a racionalitást, a Jin pedig az érzelmeket, Jang a királyt vagy hadvezért, Jin a bölcs filozófust, stb. Ezek a hozzárendelések azonban a nézőponttól függenek. A lényeg az, hogy bármelyik tényező, ha döntően túlsúlyba kerül, máris magában hordja saját ellentétének csíráját.

A Jang-Jin elv szerint hullámhegy után hullámvölgy, hullámvölgy után pedig hullámhegy következik. A bölcs ezért nem bízza el magát a sikerben és nem esik kétségbe a bajban. Tudja, hogy csak az történhet, aminek a Tao törvénye szerint történnie kell.

A Jang-Jin elv azt is jelenti, hogy az ellentétek kölcsönösen feltételezik egymást. Nem létezhet olyan világ, amelyben csak öröm van szenvedés nélkül, csak meleg van hideg nélkül, csak egészség van betegség nélkül, csak jó és szép van rossz és csúnya nélkül, csak lét van nemlét nélkül, csak forma van üresség nélkül, stb.

A Jang-Jin elvből az is következik, hogy a Tao rendjébe való minden beavatkozás ellentétes irányú visszahatást vált ki. Ezért, pl., ha közeledünk valamihez, az távolodni fog tőlünk. Ha el akarunk érni valamit, jobban tesszük, ha az ellenkezőjével kezdjük. Ha össze akarunk nyomni valamit, először tágítsuk ki, ha gyengíteni akarunk valamit, először erősítsük meg, ha meg akarunk tartani valamit, először engedjük el, stb.

Wu-Wei

Jelentése: cselekvés nemcselekvés által. Ez olyan magatartás, amikor együtt haladunk a Tao folyamával és kerülünk annak menetébe bármiféle erőszakos beavatkozást. A Wu-Wei nem azonos a passzivitással, hanem olyan cselekvési mód, amikor sikerül a világban ható erők játékában elcsípni egy egyensúlyszerű pillanatot és minimális beavatkozással lehet a dolgokat megfelelő irányba terelni.

A Wu-Wei voltaképpen "szelíd Tao" és szimbóluma a víz, amely bár a leglágyabb anyag és szelíd alázatosságában a legmélyebb helyre törekszik, mégis képes kivájni és elporlasztani a köveket.

A Wu-Wei az alapelve több keletázsiai harci sportnak, mint amilyen a dzsúdó és az aikidó, amelyekben az ellenfelet annak saját erejével győzik le.

A Wu-Wei szelíd cselekvés a megfelelő pillanatban a legkisebb ellenállás irányában. Erőszakkal cselekedni pedig olyan, mintha a vízen lévő hullámokat deszkával akarnánk elsimítani, mint kőműves a betont.

A Taoista hagyomány szerint az uralkodást is a Wu-Wei elve szerint kellene gyakorolni. Shun császár például nem tett semmit és mégis helyesen uralkodott, mert uralma alatt a nép békében és jólétben élt. A legtöbb zavart, bajt és szenvedést azok okozzák, akik mindenáron igyekeznek a világot megjavítani, tökéletesíteni, átszervezni. Lao-ce szerint a jó hadvezér nem harcias és a jó harcos nem haragos. Csuang-ce szerint az ember nem képes a sáros, zavaros vizet megtisztítani, de ha békén hagyja, az magától letisztul.

Te

A "Tao Te King" második szava ez. Gyakran erénynek fordítják, de inkább hatóerőt jelent. Ez az a hatóerő, amely által a Tao működik. A Te nem állandóan hat. Csak olyankor nyilvánul meg, ha a dolgok folyása el akar térni a Tao által kijelölt úttól. Szepe hasonló, mint a coriolis erő egy forgó mechanikai rendszerben, amelynek hatása csak olyankor észlelhető, amikor a rendszeren belül valami relatíve megmozdul.

A Te a Wu-Wei elve szerint működik és a működése olyan, mint amikor valaki belép az erdőbe a fű rezdülése nélkül, vagy belép a vízbe hullámok keltése nélkül.

Lí

A Lí a Tao működési rendje, amely ismétlődő mintázatokban nyilvánul meg, úgy, hogy a kozmikus rend az alacsonyabb szintű rendtelenségekből tevődik össze. Az ősrégi Ji-Csing orákulum könyv szerint a mintázatok a különféle ellentét párok Jang és Jin elemeinek egymásba átalakuló kombinációi. Hasonló mintázatok egyszerre több helyen is megjelenhetnek és emiatt a világ jelenségei – kozmikus és humán szinten egyaránt – számos analógiát és szinkronizmust mutatnak.

Wen-Ta

A Taoizmus tanítását szavakban továbbadni nem lehet. A dolgok megértése csak közvetlen intuitív belátással lehetséges. A Wen-Ta olyan kérdés-felelet módszer, amelynek segítségével a tanítvány eljuthat az intuitív belátáshoz. A tudás átadásának ezen módja a dolgok negatív megközelítését alkalmazza.

Ha pl. el akarjuk magyarázni, hogyan kell úszni, a feladat szinte megoldhatatlannak tűnhet. De a mester megmutathatja, hogy ő maga hogyan úszik, majd a tanítvány próbálkozásainál időnként rászól, hogy amit csinál az “nem az”. A tanítvány pedig addig próbálkozhat, amíg végre a mester azt mondja: “Na látod, hát ez az!”

A negatív megközelítésnél hiányzik a dolgok analízise, elemekre bontása. A dolgokat teljes egészükben kell megragadni, mert lehetnek a részletek önmagukban jók, de az egész mégis csak “nem az”.

Egy ősi kínai példabeszéd szerint egy betörő fia megkérte apját, tanítaná meg őt a mesterségre. Az apa elvitte a fiút egy betöréshez, ott bezárta egy szekrénybe, majd fellármázta a házat és elmenekült. A fiú csak minden ötletességét felhasználva tudott kiszabadulni a szorult helyzetből. Amikor hazatért, szemrehányást tett apjának. Az apa csendesen csak ennyit mondott: “Úgy látom, kezded megtanulni a mesterséget.”

Wu és Yu

Ha azt kérdezzük, mi az a tudás, amit szavakban nem lehet kifejezni, akkor azt mondhatjuk, hogy ez a magasabb rendű bölcsesség-tudás a Wu és Yu fogalmával kapcsolatos.

A Wu azt jelenti: nemlétező, a Yu pedig: létező. Ezek azonban nem azonosak a nincs és a van fogalmával. Wu és Yu a dolgok két lehetséges állapota. Yu az, ami megnyilvánult és ezért tapasztalható, Wu pedig a nem tapasztalható lappangó potencialitás, vagyis az, ami pillanatnyilag a nemléteben tartózkodik. A Jang és Jin ellentétpárok is úgy változtatják egymást, hogy amikor az egyik megnyilvánult, vagyis Yu, akkor a másik látens, nemlétező, vagyis Wu. Ezek a szerepek azonban rendszeresen megcserélődnek.

A dolog azonban nem ennyire egyszerű. A Jang és Jin ellentétpárok ugyanis a Wu és Yu állapotok között ingadoznak, ezért egy ilyen jelenségre azt mondhatjuk, hogy Wu is és Yu is egyszerre. A valódi Wu tudás viszont arra vonatkozik, ami a köznapi világban soha nem nyilvánul meg, mégis létezik. Erre a végső abszolútumra a Yu és Wu fogalma nem alkalmazható, inkább azt mondhatjuk, hogy sem nem Wu, sem nem Yu. Ennek megismerését azonban gátolja az “okosság”, vagyis az analizáló, spekulatív okoskodás.

A tradicionális Taoista bölcsesség szerint csak a valódi Wu tudás birtokában ismerhetjük fel a dolgok végső egységét, azt, hogy a lények a nemléteből jönnek, “mint hang a csendből és fény a térből”. A Wu tudás segítségével a bölcs úgy látja az univerzumot, mint ami önmagával azonos. Lao-ce szerint megismerhetjük a világegyetemet, anélkül, hogy elhagynánk otthonunkat. Az univerzum ugyanis egyetlen nagy egész, amelynek bármelyik pontja lehet középpont, mint ahogy egy gömb felszínén is kinevezhetjük bármelyik pontot a gömbfelszín közepének.

Mivel a középpontból kitekintve megérthetjük a dolgokat, ezért annak sincs értelme, hogy külső és belső világunkat élesen megkülönböztessük. Csuang-ce szerint ugyanis a saját személyes Én-ünk is csupán illúzió és akkor kerülhetünk közel az igazsághoz, ha ezt az illúziót megragadjuk.

Hsziang-Seng

Jelentése: kölcsönös eredeztetés. Eszerint a tapasztalható jelenségek kölcsönösen előidéznek egymást és nincs mögöttük végső ok. Így pl. az univerzum teremti a tudatot és a tudat hozza létre az univerzumot. Emiatt a tapasztalható jelenségek nem teljesen valóságosak, létük feltételekhez kötött, viszonylagos és múlandó.

Csuang-ce egyszer azt álmodta, hogy pillangóként röpködött a mezei virágok felett. Amikor felébredt, azon töprengett, vajon igaz-e, hogy pillangónak álmodta magát, vagy pedig igazából pillangó és most azt álmodja, hogy ő Csuang-ce.

A kölcsönös eredeztetés gondolata fejeződik ki szimbolikus formában az öt elemi tényezőről (*Wu-Hszing*) szóló tanításban. Eszerint a FA táplálja a Tüzet, a TŰZ-ből hamu lesz és ez táplálja a Földet, a FÖLD bányáiból származik az érc (vagyis a fém), az ÉRC vonzza a harmatot és ezzel táplálja a Vizet, a VÍZ pedig élteti a Fát.

A Ji King filozófiája

Európában általában úgy tartják, hogy az ősi kínai „orákulum”, a Ji King, vagyis a Változások Könyve csupán egyfajta jóslási eljárás segédeszköze, amely hasonlóan működik, mint a kártyavetés, vagy egyéb jóvendölési módszer.

Ez azonban csak részben igaz. A hagyományos kínai felfogás szerint ugyanis a sorsunk nincs előre „megírva”, csupán tendenciák vannak, amelyekhez vagy alkalmazkodunk, vagy nem, s ezáltal a viselkedésünkkel jelentősen befolyásolhatjuk a sorsunkat.

A Ji King arra szolgál, hogy felismerjük pillanatnyi tényleges emberi helyzetünket és tanácsot kapjunk, hogy milyen magatartást érdemes követni.

A Ji King szemléletmódja jelentősen összekapcsolódik a tradicionális kínai Konfucianus és Taoista szemléletmóddal. Ezek szerint az Ég, a Föld és az Ember a szüntelenül változó, átalakuló, s mégis tökéletesen egységes univerzum alkotó részei.

Ezek egymással kölcsönhatásban vannak és működésüket mindenre kiterjedő törvény szabályozza. Ez a törvény a Tao.

Az embernek két lehetősége van. Az egyik, hogy együtt halad a Tao által meghatározott áramlással. A másik, hogy szembeszegül és összeütközik vele.

Az utóbbi esetben azonban a személyes emberi sors katasztrófába torkollhat és sok szenvedést hozhat

A Tao úgy működik, hogy benne a Jang és Jin princípiumok örök mérkőzése zajlik.

Jang és Jin eredetileg egy hegy napos és árnyékos oldalát jelentette. Ezek a szerepek azonban folyton változnak. A délelőtti napos oldal délutánra árnyékos lesz és viszont. Jang és Jin szüntelenül váltogatják egymást.

Bár Jang és Jin ellentétesek, az ellentét látszólagos, mivel ezek egységet alkotnak és kölcsönösen feltételezik egymást. Olyanok, mint egy mágnes Északi és Déli pólusa. Ha a mágnest kettétörjük, kapunk két mágnest és mind a kettőnek ismét lesz Északi és Déli pólusa.

A tradíció szerint a Jang az erős, férfias, aktív, teremtő, energikus tényezőket, a Jin pedig a passzív, nőies, befogadó princípiumokat szimbolizálja.

Más nézőpontból a Jang jelenti a racionalitást, a Jin az érzelmeket, a Jang a királyt vagy hadvezért, a Jin a bölcs filozófust, stb.

A Jang-Jin elv szerint hullámhegy után hullámvölgy, hullámvölgy után hullámhegy következik. A bölcs ezért nem bízza el magát a sikerben és nem esik kétségbe a bajban. Tudja, hogy csak az történhet, aminek a Tao törvénye szerint történnie kell.

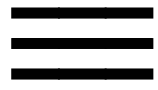
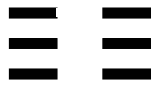

A Jang-Jin elv azt is jelenti, hogy az ellentétek kölcsönösen feltételezik egymást. Nem létezhet olyan világ, amelyben csak öröm van szenvedés nélkül, csak meleg van hideg nélkül, csak egészség van betegség nélkül, csak jó és szép van rossz és csúnya nélkül.

A Jang-Jin elv fontos szimbóluma a T'ai-csi, aminek jelentése: Nagy Alap, illetve más fordításban: Óskezdet. A T'ai-csi szimbólum kör, amely hullámvonallal két részre van osztva. Az egyik rész sötét, a másik világos. Ahol a sötét rész a legszélesebb, van benne egy világos petty, a világos rész legszélesebb helyén pedig egy sötét petty. Ha a T'ai-csi ábrát megforgatjuk, kapjuk a Jang és Jin váltakozását. Amikor bármelyik tényező eléri a maximumot, megjelenik benne az ellentétének csírája. Ezt jelképezi a sötét mezőben a világos, illetve a világos mezőben a sötét petty.

A Ji King szerint a Jang-Jin elv működési rendje ismétlődő mintázatokban nyilvánul meg, úgy, hogy a kozmikus rend az alacsonyabb szintű rendtelenségekből tevődik össze.

A mintázatok a különféle ellentét párok Jang és Jin elemeinek egymásba átalakuló kombinációi. Hasonló mintázatok egyszerre több helyen is megjelenhetnek és emiatt a világ jelenségei – kozmikus és humán szinten egyaránt – számos analógiát és szinkronizmust mutathatnak.

A Ji King a mintázatok „alapegységét” három Jang/Jin elemből álló un. trigrammal szemlélteti. Minden egyes trigram három egymás feletti vonalat tartalmaz. A folyamatos vonal a Jang, a megszakított a Jin tényezőt jelenti. A lehetséges nyolcféle trigram jelölése, kínai neve, magyar megnevezése és a hozzájuk tartozó égtáj megnevezése a következő:

	Ch'ien Menny Dél		K'un Föld Észak
	Li Tűz Kelet		K'an Víz Nyugat
	Tui Folyó Délkelet		Ken Hegy Északnyugat
	Sun Szél Délnyugat		Chen Mennydörgés Északkelet

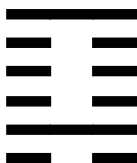
A táblázatban egymás mellett láthatók az ellentétpárok, mint pl. Menny és Föld, Tűz és Víz, stb. Megfigyelhető, hogy ezek trigramjai egymás „komplemente”, vagyis az egyik a másikból úgy képezhető, hogy a Jang elemeket Jinre, a Jin elemeket Jangra cseréljük.

A Jang és Jin pólusok közötti ingadozás olyan, mint a forgó mozgás vetülete. Ha pl. az ember egy zsinórra köt egy labdát és elkezd vele forogni, távolról – bármilyen irányból – úgy látszik, mintha a labda vízszintesen ide-oda mozogna. A Tao is hasonlóan működik. Bárhonnan nézzük, ellentétpárok váltakozó játékanak tűnik. Ezt fejezi ki az alábbi szimbólum:

Ha a közepén látható T'ai-csi ábra forog, minden egyes 180 fokos (azaz fél) fordulatnál a Jang és Jin tényezők felcserélődnek, amit az mutat, hogy a szemben álló trigramok egymás „komplemente”.

Az emberi sors pillanatnyi helyzetét a Ji King egy-egy hexagrammal szemlélteti. Egy hexagram úgy jön létre, hogy két trigramot egymás fölé helyezünk, miáltal hat vonalból álló ábrát kapunk, pl. ilyet:

Ez a hexagram úgy keletkezett, hogy a „VÍZ” trigramra ráültették a „HEGYSÉG” trigramját. E hexagram jelentése pl.: „lázado ifjúság”.

Mivel a 8 trigram lehetséges párosítása $8 \cdot 8 = 64$ módon lehetséges, ezért a Ji King 64 féle hexagramhoz adja meg annak szimbolikus jelentését és iránymutatást ad, hogy a hexagram által jellemzett emberi szituációban mi a legcélszerűbb magatartás.

A módszerben azért mégiscsak van bizonyos „jóslási” elem, mivel a megfelelő hexagram kiválasztása sorshuzással, pénzfeldobással, vagy más „véletlenszerű” módszerrel történik.

Fontos megjegyezni, hogy a hexagramok sorrendje a Ji Kingben nem véletlenszerű és nem önkényes. A sorrend követi a Jang-Jin elv logikáját. Az egymást követő hexagramok pl. általában vagy egymás komplementeisei, vagy úgy képezhetők, hogy az eredeti hexagramot fejtetőre állítjuk, kifejezve ezzel azt, hogy az egymást követő emberi szituációkban a Jang és Jin tényezők általában helyet cserélnek, vagy önmaguk ellentétébe átfordulnak.

A teljesség kedvéért az alábbi táblázat szemlélteti a trigram párokból képezhető hexagramok sorszámait, ahogy azok a Ji Kingben egymást követik:

felső trigram

alsó trigram	Menny	Föld	Tűz	Víz	Folyó	Hegy	Szél	Mennydörgés
Menny	1	11	14	5	43	26	9	34
Föld	12	2	35	8	45	23	20	16
Tűz	13	36	30	63	49	22	37	55
Víz	6	7	64	29	47	4	59	40
Folyó	10	19	38	60	58	41	61	54
Hegy	33	15	56	39	31	52	53	62
Szél	44	46	50	48	28	18	57	32
Mennydörgés	25	24	21	3	17	27	42	51

Az egyes sorszámok jelentése bármelyik Ji King könyvben megtalálható. Itt csupán szemelvényként idézünk néhányat:

- 5. Menny fölött a Víz trigramja, jelentése: türelem
- 7. Víz fölött a Föld trigramja, jelentése: hadsereg
- 10. Folyó fölött a Menny trigramja, jelentése: óvatos séta
- 16. Föld fölött a Mennydörgés trigramja, jelentése: lelkesedés
- 20. Föld fölött a Szél trigramja, jelentése: vizsgálat, tanulmányozás
- 24. Mennydörgés fölött a Föld trigramja, jelentése: visszatérés
- 28. Szél fölött a Folyó trigramja, jelentése: nagy élmény és tapasztalás
- 32. Szél fölött a Mennydörgés trigramja, jelentése: állandóság
- 37. Tűz fölött a Szél trigramja, jelentése: család
- 44. Szél fölött a Menny trigramja, jelentése: találkozás

52. Hegy fölött a Hegy trigramja, jelentése: pihenés
56. Hegy fölött a Víz trigramja, jelentése: utazás
58. Folyó fölött a Folyó trigramja, jelentése: boldogság

IRODALOM

- Fritjof CAPRA: The Tao of Physics
Fontana-Collins, 1976
- Helmuth von GLASENAPP: Die Fünf Weltreligionen
Eugen Diederichs Verlag, 1972.
- HAMVAS Béla: Scientia Sacra
Magvető, Budapest, 1988.
- HÉJJAS István: A modern tudomány és a keleti bölcelet
Orientpress, Budapest, 1990.
- HÉJJAS István: Illúzió és valóság
Aszklépiosz, Budapest, 1998.
- Carl Gustav JUNG: Man and his Symbols
Ferguson, Chicago, 1964
- KWOK Man Ho, Martin PALMER, Joanne O'BRIEN: The Fortune Teller's I CHING
Wordsworth, Ware, Hertfordshire, UK, 1993
- Max MÜLLER: The Sacred Books of the East
Oxford University Press, 1890-1895
- SCHNELL Endre: C. G. Jung és a keleti bölcelet; Szinkronicitás
Buddhista Misszió Dokumentáció, Budapest, 1985.
- R. G. H. SIU: The Tao of Science
John Wiley and Sons, 1957
- Alan WATTS: Tao, the Watercourse Way
Russel and Volkening Inc., 1990.